

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 194. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540296480512/facsimile.pdf> (tilgået 11. maj 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

- sin barber. – *tage i Betænkning*: betænke sig på, tøve med. – *Bresche* (fransk, militært): hul. – *betænket*: tænkt på. – *400 Gylden*: En gylden var oprindelig en guldmønt, siden ca. 1650 også en sølvmønt og en regningsenhed, som brugtes i Tyskland og omliggende stater. Værdien var vekslende fra stat til stat, jævnlig også fra by til by.
- 40 *devot*: from, også skinhellig. – *Linstey*: skjortebryst og manchetter. – *den ene Gang over den anden*: gang på gang. – *Fahr zu Kutschel*: tysk: Kør til, kusk!
- 41 *under Contribution*: under skat (meningen er, at han via damens sjæl havde adgang til hendes pengepung). – *Lineamenter*: ansigtstræk. – *Christlieb Vöggelein*: tysk, ordret oversat: Kruskær Lillefugl. – *bede*: holde hvil.
- 42 *logement*: fransk: bolig. – *satt Viltighed*: moden forstand. – *den langørede Pus*: haren. – *sjærtende*: muntert legende. – *Agerrenden*: agerfuren, den rende som adskiller to agre. – *Cabrioler*: krumspring.
- 43 *Polarer*: poularder. – *stænde*: stude. – *fovekomme*: komme i forkøbet, undgå. – *Søvnens Forbud*: søvnens forvarsel, dvs. trætheden.
- 44 *sogte Kammeret*: holde sig hjemme. – *sidste Løbedag*: sidste gyldighedsdag, udløbsdag.
- 45 *en Pris Tobak*: en lille portion smustobak. – *bestride*: bekæmpe. – *1000 Rixdaler*: Rigsdaleren var dansk mønt fra 1713 til 1875, da den blev afløst af kronen (1 daler = 2 kroner). Der er hos Ewald tale om Courantdaleren, som gjaldt indtil 1813. Værdien vekslede med tiden, men det kan nævnes, at rektor Licht i Slesvig fik 100 rigsdaler for at have den unge Ewald i kost og logi i et år (1755). En typisk pris for et lejlighedsdigt af Ewald var 3 rigsdaler (1776). En rigsdaler underinddeltes i 6 mark og en mark igen i seksten skilling. Klokkeren ved Trinitatis Kirke fik i 1781 6 rigsdaler 5 mark og 4 skilling for at ringe over Ewalds lig. – *Geneve*: by i det sydvestlige Schweiz, lige på grænsen til Frankrig. Blev i det 16. årh. gennemtrængt af den religiøse reformator Johan Calvins lære og erhvervede status som centrum for protestantismen i de fransktalende lande. *sette ud*: anbringe fordelagtigt, fx på rente.
- 46 *Snauserie*: skidt. – *600 Gylden*: se n.t. s. 39. – *Tøyet*: tingene. – *honnet*: honnet, hæderlig. – *emphatiske*: eftertrykkelige. – *hen og her tænke*: tanken frem og tilbage.
- 47 *i en ... Françoises Lignelse*: i skikkelse af en [...] fransk kvinde. – *piquant*: fransk: pikant, tiltrækkende. – *fire Skilling*: fast udtryk for næsten ingen-ting, svarende til vor tids »fem øre«; jf. n.t. s. 45. – *Coffure* (egentlig coiffure, fransk): hovedbeklædning. – *Skejfer-Hat* (egentlig Schäfer-): hyrdehat. – *flåddrede*: flagrede. – *viddeste*: her = hvideste. – *skjærvæ*: finere. – *Alabaster*: alabast, marmorlignende gipsart anvendt til kunstgenstande. – *smagende*: smægtende, lidende.
- 48 *Basilisk*: fabeldyr, hvis blik mentes at være dødbringende. Ofte symbol for djævelen. – *opvarede i min Barm*: nærede ved min barm. – *have skilt Jorden ved*: have berøvet jorden. – *det mordiske Cener*: det morderiske våben.
- 49 *de la Chicaniere*: fransk, omtrent: von Krakiler. – *Han gav os an*: Han angav

- os. I 1685 havde Louis XIV ophævet det næsten 90 år gamle nautiske edikt, der sikrede de franske reformerte (huguenotterne) trosfrihed. Helt frem til 1791 var huguenotterne nu uden borgerlige rettigheder i Frankrig. – *Det fortrød dem*: Det gjorde dem vrede.
- 50 *Frontin mon cher*: fransk: Frontin, min kære. – *Patagoner*: indianerne i Patagonien i det sydligste Sydamerika; af betydelig legemshøjde. – *Ribbe-Stød*: stød i ribbenene. – *sankede*: samlede. – *til Ansæelse*: tilsyneladende.
- 51 *standsede*: standsede. – *over den anden*: [den ene] efter den anden. – *toede*: tørrede.
- 52 *Løberen*: lakajen. – *Gouvernanten*: huskæreren. – *Marquis af V****: En marquis er en fransk adelsmand i rang mellem hertug og greve. V*** står uden tvivl for Voltaire, forfatteren af *Candide*, der siden 1755 ejede lystslotet Les Délices uden for Genève og siden 1758 tillige slottene Ferney og Tournay på grænsen mellem Frankrig og Schweiz (jf. s. 167). – *ærlig*: ordentlig, anstændig. – *Eremitage*: fransk: ensom bolig.
- 53 *Blessurer*: sår. – *Contusioner*: kvæstelser som følge af slag. – *Spiritus vini*: latin: vinsprit. – *Altenation(s)-Pulver*: sindsbevægelse. – *galant homme*: fransk: gentleman. – (de folkerigste) *Steder*, her: stæder, byer. – *Formaal*, her: offer. – *Zirkel*: cirkel dvs. omgangskreds. – *Maitressen*: elskerinden. – *Favoriten*: tyrannens mandlige yndling.
- 54 *Procuratører*: sagførere. – *det menneskelige Kjøn*: menneskearten. – *Rulle*: rolle. – *Saturnus*: planeten Saturn; den yderste planet som kan ses med det blotte øje, og den yderste kendte i Ewalds levetid. Uranus opdagedes i 1781. – *Slag*: slags.
- 55 *Moppe(s)*: moppe, en skodehund. – *Bemærkelse*: betydning.
- 56 *Mil-Syge*: sygelig melankoli, der tidligere mentes at stamme fra miltten. – *tykt Blod*: trægtilfyldende blod, der tidligere mentes at forårsage enten nungsind (som her) eller sanselighed. – *Prakkerer*: tiggere, stoddere. – *Aradien*: landskab midt på øen Peloponnes i Grækenland. Blev både i oldtiden og senere besunget som et idyllisk hyrdelandskab, lykkens sted på jorden. – *Vraaer*: afkroge. – *Ekkel*: afsky. – *Schadenfroh*: tysk: en skadefro person. – *Misanthropen*: menneskehadere. – *equivoque*: ekvivokke, tvetydige.
- 57 *Intet mindre*: slet ikke. – *før Tiden*: før tiden. – *zierligste*: fineste.
- 58 *alforheftig*: alt for stærk. – *Krig med Algier*: I 1769 havde søroverstaten Algeriet erklæret krig mod Danmark for at presse Danmarks traktatlige ydelser i vejret. Som svar sendtes i 1770 en dansk flådeafdeling ned for at indtage byen Algier, hvilket dog mislykkedes. En følge af fiaskoen var det i øvrigt, at Ewalds beskytter, J.H.E. Bernstorff, mistede sin post som udenrigsminister (jf. s. 169). – *Freden imellem Russen og Tyrken*: Rusland og Tyrkiet førte en af deres mange indbyrdes krige 1768-74. Danmark var traktatligt forbundet med Rusland. – *Aabenbaringen*: Johannes' Åbenbaring, det sidste skrift i Det nye Testamente. Skuldre i en række syner de sidste tider før verdens undergang og Kristi genkomst. – *staae tiere Fare*: står oftere i fare. – *Phænomenon*: græsk: fænomen.
- 59 *Ewa havde Lyst at spise Æbler*: syndefaldet, jf. 1. Mosebog kap. 3. – *Et Æble*